

**БОГУСЛАВСЬКИЙ РОМАН ЛЬВОВИЧ***(до 70-річчя від дня народження)*

11 грудня 2017 р. виповнилось 70 років кандидату біологічних наук відомому вченому в галузі генетичних ресурсів рослин Роману Львовичу Богуславському.

Р. Л. Богуславський народився 11 грудня 1947 р. в місті Харкові. 19 червня 1964 р. прийшов на роботу в Український науково-дослідний інститут рослинництва, селекції та генетики ім. В. Я. Юр'єва (УНДРСіГ, нині Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва) на посаду техника, спочатку у відділ рільництва, потім у лабораторію генетики, очолювану проф. А. Ф. Шуліндіним. Водночас вчився в 11 класі вечірньої школи.

У 1965–1970 рр. навчався у Харківському сільськогосподарському інституті ім. В. В. Докучаєва на агрономічному факультеті, відділенні селекції та насінництва. Під керівництвом проф. М. В. Проскурніна захистив дипломну роботу за темою «Вплив гамма-опромінення і хімічних мутагенів на сорти ячменю ярого». Одержав диплом з відзнакою і був направлений на роботу на Дагестанську дослідну станцію Всесоюзного науково-дослідного інституту рослинництва ім. М. І. Вавілова – ДОС ВІР (Дербентський район Дагестанської автономної республіки). У період роботи на станції з 1970 р. по 1992 р. пройшов шлях від старшого лаборанта до заступника директора з наукової роботи. Основний напрямок роботи – інтродукція і вивчення за комплексом господарських і біологічних ознак генетичного різноманіття пшениці, її диких співродичів (егілопс, хайнальдія) та амфідиплоїдів. Провів ботаніко-екологічне вивчення та дослідження технологічних якостей зерна колекції культурної двозернянки–полби; аналіз морфологічних ознак і уточнення внутрішньовидової класифікації дикорослих видів пшениці. Разом з доктором біол. наук І. Г. Одинцовою вивчив успадкування стійкості до грибкових хвороб у гібридів пшениці м'якої з амфідиплоїдами різної геномної структури, виявив зчеплення генів стійкості з гаметоцидними генами і обґрунтував можливість практичного використання цього явища. Був одним з відкривачів нового виду пшениці–одозернянки *Triticum sinskajae* A. Filat. et Kurk. (пшениця Сінської). У 1972–1973 рр. проходив службу в армії. У 1973–1974 р. працював в УНДРСіГ, у відділі селекції ярої пшениці під керівництвом академіка НААН В. С. Голіка, після чого повернувся на ДОС ВІР. У 1974–1978 рр. вчився в аспірантурі ВІРу заочно під керівництвом доктора біол. наук І. М. Сурікова. У 1980 р. захистив кандидатську дисертацію за темою «Цвітіння, запилення та спонтанна гібридизація у роді Егілопс», за спеціальністю «Ботаніка». Взяв участь у п'яти експедиціях, у т.ч. міжнародних, зі збору місцевих і дикорослих зразків генофонду рослин у Дагестані, Азербайджані та Західній Грузії.

З 1992 р. Р. Л. Богуславський працює в Інституті рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН, до 2010 р. на посаді завідувача лабораторії інтродукції та зберігання генетичних ресурсів рослин, далі – провідного наукового співробітника. Він брав активну участь у розробці концепції Національного банку генетичних ресурсів рослин України та його формуванні. Ним особисто та за його участі до колекцій залучено понад 38 тис. зразків генофонду рослин, зібраних в Україні та інтродукованих з-за кордону. Він був організатором і взяв участь у 22 експедиціях зі збору зразків генофонду в Україні та Молдові, у ході яких зібрано 7,3 тис. зразків зернових, зернобобових, круп'яних, овочевих культур; кормових і лікарських рослин та ін. Р. Л. Богуславський був ініціатором і створив у Банку генетичних ресурсів колекції видового різноманіття пшениці, її споріднених дикорослих видів та амфідиплоїдів загальною чисельністю близько 900 зразків, провів її вивчення в умовах України і забезпечує використання зразків колекції у селекційних, наукових і навчальних програмах. У тому числі, здійснює ведення колекцій спельти, полби та одозернянки. Взяв участь у формуванні базових колекцій зразків генофонду м'якої та твердої пшениць, серцевинної та навчальної колекцій пшениці твердої та гороху. Він є співавтором двох сортів полби – Голіковська та Романівська, включених до Державного реєстру сортів рослин придатних до поширення в Україні та сорту



Юніка, переданого на Держсортвипробування, а також двох патентів на наукові розробки. Він особисто і спільно з колегами здійснює забезпечення зразками генофонду наукових, селекційних установ і навчальних закладів; за 25 років передано користувачам понад 37 тис. зразків. Взяв активну участь у створенні Національного сховища насіння зразків генофонду рослин України, де на сьогоднішній день зберігається близько 70 тис. зразків 732 видів рослин. Він був співвиконавцем проекту з закладки насіння 2,6 тис. зразків генофонду пшениці та зернобобових культур на страхове зберігання у Свальбардське Всесвітнє сховище насіння. За участі Р. Л. Богуславського встановлені і підтримуються міжнародні наукові зв'язки і співпраця Національного центру генетичних ресурсів рослин України з метою поповнення генбанку новими зразками, залучення інформації, одержання грантів для проведення досліджень.

Р. Л. Богуславський взяв активну участь у розробці інформаційної системи «Генофонд рослин», державного стандарту «Генетичні ресурси рослин. Терміни та визначення понять», положень про реєстрацію колекцій і зразків генофонду рослин у Національному центрі генетичних ресурсів рослин України, проекту Закону України «Про генетичні ресурси рослин для продовольства та сільського господарства». Був одним з ініціаторів і учасників розробки навчальної програми вузівського курсу «Генетичні ресурси рослин» і його впровадження у вузах.

Під керівництвом Р. Л. Богуславського захищено шість кандидатських дисертацій, присвячених вивченню та збереженню генетичного різноманіття польових культур. За період виконання досліджень опубліковано 123 наукові праці, зокрема дві монографії, 60 статей у наукових виданнях. Він є членом редакційної колегії фахового наукового журналу «Генетичні ресурси рослин». За розробку наукових основ і здійснення формування та ведення Банку генетичних ресурсів польових культур для забезпечення розвитку фундаментальної та прикладної науки, освіти, сільського господарства в Україні Р. Л. Богуславському в складі колективу авторів присуджена Державна премія в галузі науки і техніки.

Колектив Національного центру генетичних ресурсів рослин України та Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН, редакція журналу «Генетичні ресурси рослин» щиро вітають Романа Львовича Богуславського з славним ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, добробуту, творчої наснаги, нових великих успіхів у плідній багатогранній праці.

Н. В. Кузьмишина  
Завідувач лабораторії інтродукції та зберігання  
генетичних ресурсів рослин  
І. Л. Сергєєва  
Молодший науковий співробітник

Деякі найбільш значущі публікації Р. Л. Богуславського:

Рябчун В. К., Богуславський Р. Л. Проблеми та перспективи збереження генофонду рослин в Україні. Харків, 2002. – 37 с.

Богуславский Р. Л., Голик О. В. Род *Aegilops* L. как генетический ресурс селекции. Харків, 2004. – 235 с.

Ниниева А. К., Козуб Н. А., Созинов И. А., Леонов О. Ю., Рыбалка А. И., Твердохлеб Е. В., Р. Л. Богуславский. Характеристика образцов *Triticum spelta* L. по показателям качества зерна и электрофоретическим спектрам запасных белков // Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів. – 2013 – Т.11., №1. – С 96-105.

Кір'ян В. М., Глущенко Л. А., Бідаш Ю. І., Богуславський Р. Л. Збір зразків генофонду рослин в Українському Поліссі // Генетичні ресурси рослин. – 2013. – № 13. – С. 5–16.

Козуб Н. А., Богуславский Р. Л., Созинов И. А., Твердохлеб Е. В., Ксиниас И., Блюм Я. Б., Созинов А. А. Аллели по локусам запасных белков у образцов *Triticum spelta* L. и их встречаемость у родственных пшениц // Цитология и генетика. – 2014. – Т. 48, № 1. – С 41-51.

Голик О. В., Твердохлеб Е. В., Поздняков В. В., Диденко С. Ю., Богуславский Р. Л. Пленчатые виды пшеницы для органического земледелия // Фундаментальные и прикладные исследования в биоорганическом сельском хозяйстве России, СНГ и ЕС. Международная научно-практическая конференция (9-12 августа 2016 года). Материалы докладов, сообщений / М., 2016. – Т. 1. – С. 368–378.